

En resa i Estland 1990

Baltisk konferens i Stocholm 1991

Av Britt-Marie Petersen och Lennart Karlsson

Den intensiva kontakten med estniska UV-arkeloger fortsätter och Lennart Karlsson har i LM-dyks årsrapport 1990 redogjort i detalj för sportdykarnas resa till Estland. Resan varade i 12 dagar i juni 1990. Rapporten återges i sammandrag, efter tillstånd av Lennart Karlsson.

Vistelsen i Estland inleddes med

kiskt-ortodext nunnekloster, det enda som bestått under sovjetiskt styre. I Kookova övernattade vi hos museichefen Ants Pernas släktingar och där bjöds vi på äkta sauna och estnisk mat. Nästa dag for vi till universitetsstaden Tartu (Dorpat), med 500 studenter, för att besöka det fina museet.

tion intill borgen Soneburg. 1985 organiserade Bruno Pao med hjälp av dykare en närmare undersökning av ett vrak - Maasilinnaskeppet. keppet. Dykaren Vladimir Luite fann då till allas förvåning att det som man trott vara delar av borgens hamnanläggning istället var ett skeppsvrak.

Friläggning och dokumentation följde och i augusti lyckades man, tack vare det ringa vattenståndet (tre meter), och den långgrunda stranden dra vraket upp på land.

Vrakresterna befinner sig sedan dess i en temporär byggnad där de behandlas med PEG och frystorkas vid -2 grader sedan december 1988.

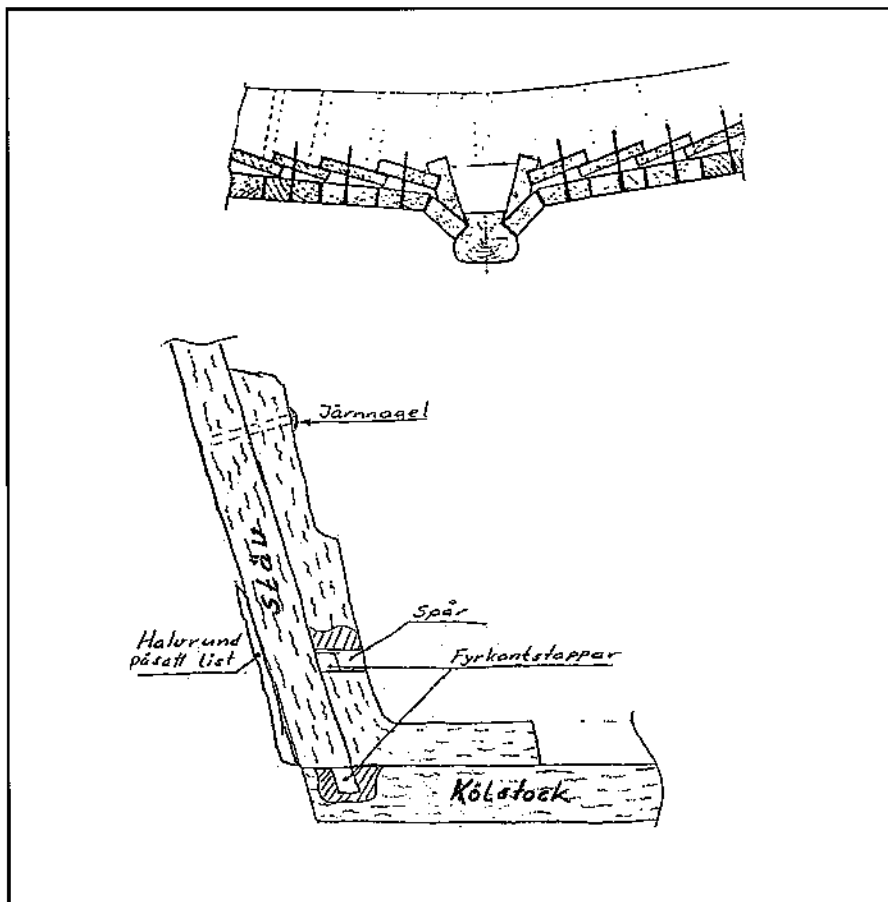
Ett dedroprov från 1985, utfört i Tallinn, pekar på att träden fälldes 1543-46, men har inte givit svar på var de avverkades. Det mest intressanta är att hon är byggd på klink med utanpåliggande kravellbordläggning.

För att vara klinkbyggt är skrovet ovanligt tätspanat med tränaglade bord på vanligt sätt, men ytterbordläggningen är spikad. Klinkborden är ca 2,5 cm och kravellborden ca 5 cm tjocka.

Konstruktionen är också märklig och mycket tyder på att den ursprungliga kölstocken avlägsnats och att skrovet försetts med en ny. Anslutningen till den befintliga förstäven är också ovanlig och visar att den nya kölstocken har anslutits underifrån till befintligt skrov med stävar. Det kan tänkas att ytterbordläggningen lades på i det sammanhanget. Delar av akterstävven visar att den varit rak liksom förstävven. Rester av ett helspant vid aktern tyder på att skeppet varit spetsgattat.

Framtidsplanerna är att borgruinen skall grävas ut och restaureras. I anslutning skall en utställningshall uppföras där det konserverade vraket tillsammans med andra föremål med sjöfartsanknytning kan ställas ut.

I Muhu på Saaremaa (Ösel) finns en liten kyrka från 1300-talet delvis byggd i gotisk stil. Bakom altaret finns skeppsrisingar något i stil med dem som finns i överflöd på Gotland. Så vitt man vet är det här den enda kyrkan med skeppsrisingar i Estland. Det

två dagars dykning från skeppet Mare och målen var krejaren "Sancte Marcus" och den ryska 32-kanoners fregatten "Wachtmeister" från 1757.

Sedan ställdes färden till Narva, och på flera ställen såg vi den fruktansvärda miljöförstöring Sovjetunionen åstadkommit i Estland.

Hela Finska Viken är död på grund av detta, barn tappar håret, får exem, och mödrar föder missbildade barn.

I Narva besökte vi borgarna Hermansborg på den estniska sidan och Ivangorod på den ryska. Sedan fortsatte vi till Kuuremäe där vi besökte ett gre

Maasilinnavraket
Aksbergs tolkning av kölpartiet efter Mäss' skiss. Den undre skissen visar kölstockens anslutning till förstäven. (skiss Lennart Karlsson).

Vår resa fortsatte sedan vidare till Viljandi, som ligger halvvägs mellan ha vet och Peipusjön och som är en av landets äldsta städer.

På väg till ön Saaremaa (Ösel), övernattade vi i Pärnu. Här driver museet i Tallinn ett marinarkelogiskt projekt. Man har i floden gjort vissa vrakfynd som tyder på en kogg.

Redan på 1800-talet kände orsbor- na på Ösel till någon sorts träkonstruk

sågs att munkarna ristat dem under 1500-talet.

Helgresa

I april 1991 for sportdykarna över en helg till Tallinn, en resa ordnad av Lars-Erik Holmquist. Vi tillbringade helgen i en stuga vid havet tillsammans med våra estniska vänner och hade stort utbyte av dagarna.

Britt-Marie Petersen stannade kvar i Baltikum i 16 dagar för att studera Anna Marias saltexport till Tallinn och Riga. Det var nödvändigt att besöka arkiven.

I Riga bodde jag hos vänner, berättar Britt-Marie, men med tanke på de "Svarta Baskarna" var det synnerligen obehagligt, de kunde dyka upp var som helst i staden. Mina vänner visade parken intill ministeriet, där så många dödade. Överallt låg små blomsterbuketter vid de platser där människor blivit skjutna. Det var rörande att se!

Baltisk konferens 1991

Som en uppföljning av kontakterna med våra estländska vänner inbjöds de till den Baltiska konferensen i juni 1991 av professor Alexander Loit genom Britt-Marie Petersen, student vid Stockholms universitet.

Mottagningen var på Historiska Museet och museichef Ulf-Erik Hagberg höll inledningstalet.

På universitetet talade Urmas Dresden över sjöfarten i Narva, från höjdpunkt till nedgång. Tiit Einberg berättade om estniska skeppsägare från 1920-1940, vilket tilldrog sig ett stort intresse från publiken.

Reet Naber spekulerade över om Tallinn under 1700-talet tillhört kulturkretsen kring Östersjön och Helju Zahharov berättade inlevelsefullt om begynnelsen av den estniska segelsporten.

Katrin Savonmägi höll ett föredrag om fiskeriverksamheten i Estland.

Lettländaren Arturs Zalsters höll en föreläsning om "Die konstruktions-eigentumlichkeiten der alten Schiffe die Zeugnisse von der ehemaligen Verbindung zwischen den Seefarar baltischer und skandinavischer Herkunft. (Konstruktions-egendommeligheter på gamla skepp från den tidigare förbindelsen

mellan sjöfarare av baltisk och skandinavisk härkomst).

Lettlands historia är mycket intressant, det visar utställningen på Historiska Museet i Stockholm. Det finns många marinarknologiska projekt att utvärdera, bl a påbösättningen vid Araisio och andra fornminnen. Arturs Zalsters forskning är mycket intressant och den som vill ta kontakt med honom för en diskussion på tyska kan skriva

Samtliga 31 deltagare i bussresan, varav 18 svenskar, samlade för återresan till Sverige framför Erik Dahlbergs portal till Arensburg.

Några av sällskapet just ankomna till Värstahamnen i Stockholm. "Fälttåget" i Estland var över.

till:
Museichef
Arturs Zalsters
Lielais prosp 24
Yurmala, 229070
Lettland

Sedan inbjöd Statens Sjöhistoriska Museum på en visning av "Slaget vid Svenskund 1790 - Gustav den III och kriget mot Ryssland.

Det var Gunnar Norlinder som visade film och utställning.

Överintendent Sibylla Haasum var generös och bjöd på lunch på Etnografiska Museet.

Seminarier avslutades av Stockholms stad i Stadshusets "Gyllene Sal" och därefter avslutades kvällen med en

fest i Agneta Sandström trädgård. Avslutningsvis meddelar professor Alexander Loit vid Centrum för Baltiska studier vid Stockholms universitet ett mycket stort intresse av att svenska marinarknologer föreläser på nästa Baltiska konferens 1993.

Anmälningstiden utgår i november 1992. Centret anordnar vartannat år tillsammans med Baltiska institutet internationella Baltikumkonferensen i vilka 120-150 forskare från ett 20-tal länder brukar delta. Forskningsresultaten publiceras i skriftserien "Studia Baltica Stockholmensis" - en underserie till "Acta Universitatis Stockholmensis" (se Historiska Nyheter, nr 51, s.22-23).